

KHAI THÁC NGHỆ THUẬT TRUYỀN THÔNG TÒ HE TRONG GIÁO DỤC HIỆN ĐẠI

Nguyễn Phương Bình
Trường Đại học Hải Dương
Email: Phuongbinhdhd@gmail.com

/Ngày nhận bài: **20/10/2025** /Ngày nhận bài sửa sau phân biên: **28/11/2025** /Ngày chấp nhận đăng: **01/12/2025**

TÓM TẮT

Tò he là một loại hình nghệ thuật dân gian độc đáo của Việt Nam, mang nhiều giá trị thẩm mỹ, văn hóa và giáo dục. Trong bối cảnh giáo dục hiện đại hướng tới phát triển toàn diện, việc khai thác Tò he trong hoạt động giáo dục, đặc biệt ở bậc mầm non, góp phần hình thành nhân cách, nuôi dưỡng tinh thần dân tộc và phát triển năng lực sáng tạo cho trẻ. Bài báo phân tích giá trị của Tò he và đề xuất các định hướng tích hợp hiệu quả vào giáo dục thẩm mỹ và hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non.

Từ khóa: Tò he, nghệ thuật dân gian, giáo dục hiện đại, giáo dục thẩm mỹ, tạo hình, mầm non

INTEGRATING THE TRADITIONAL TÒ HE ART INTO MODERN EDUCATION

ABSTRACT

Tò he is a unique form of Vietnamese folk art that carries significant aesthetic, cultural, and educational value. In the context of modern education that emphasizes holistic development, integrating Tò he into teaching activities, particularly at the early childhood level, helps foster character development, strengthen national identity, and stimulate children's creativity. This paper analyzes the cultural and artistic values of Tò he and proposes effective orientations for incorporating it into aesthetic education and visual art activities for preschool children.

Keywords: Tò he, folk art, modern education, aesthetic education, visual arts, preschool education

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong xu thế đổi mới giáo dục theo hướng phát triển toàn diện và lấy văn hóa dân tộc làm nền tảng, việc tích hợp các loại hình nghệ thuật truyền thống vào hoạt động giáo dục trở thành yêu cầu tất yếu. Tò he - nghệ thuật nặn bột dân gian đặc sắc của Việt Nam - không chỉ mang giá trị thẩm mỹ mà còn chứa đựng ý nghĩa văn hóa, lịch sử và giáo dục sâu sắc. Với những đặc điểm dễ tiếp cận, hình thức bắt mắt và nội dung gần gũi, Tò he có khả năng gợi mở trí tưởng tượng và kích thích tư duy hình ảnh ở trẻ nhỏ một cách tự nhiên. Giá trị của Tò he không chỉ dừng lại ở tính thẩm mỹ (màu sắc tươi sáng, hình khối sinh động) mà còn ở tiềm năng phát triển toàn diện. Quá trình nặn Tò he là một hoạt động tạo tác, nơi trẻ có cơ hội thể hiện cảm xúc và tư duy nghệ thuật thông qua sự lựa chọn chủ đề, màu sắc, và hình khối. Đặc biệt, hoạt động nặn, bóp, vẽ, gắn chi tiết nhỏ giúp rèn luyện kỹ năng vận động tinh - một yếu tố quan trọng trong giai đoạn phát triển đầu đời. Đồng thời, đây là phương tiện hiệu quả để trẻ tiếp cận di sản văn hóa dân tộc, nuôi dưỡng tinh thần tự hào và ý thức gìn giữ bản sắc văn hóa Việt, tạo cầu nối giữa truyền thống và giáo dục hiện đại.

Trong bối cảnh giáo dục hiện đại định hướng phát

triển nhân cách toàn diện và lấy người học làm trung tâm, nhấn mạnh vai trò của trải nghiệm và sáng tạo, việc đưa nghệ thuật Tò he vào môi trường học đường - với tư cách là chất liệu nghệ thuật và phương tiện giáo dục - đang mở ra nhiều tiềm năng lớn. Ở bậc học mầm non, việc tích hợp các yếu tố văn hóa dân gian như Tò he không chỉ giúp trẻ phát triển cảm xúc thẩm mỹ và năng lực sáng tạo mà còn hình thành những hiểu biết ban đầu về truyền thống dân tộc, hướng tới một nền giáo dục giàu bản sắc, nhân văn và bền vững. Những yếu tố này làm nổi bật sự cần thiết phải nghiên cứu và đề xuất các phương pháp khai thác nghệ thuật Tò he một cách có hệ thống và khoa học trong chương trình giáo dục hiện nay.

Bài báo này nhằm phân tích tiềm năng giáo dục của Tò he và đề xuất định hướng tích hợp hiệu quả vào chương trình giáo dục hiện đại, góp phần nuôi dưỡng cảm thụ nghệ thuật và phát triển năng lực sáng tạo cho trẻ.

2. PHƯƠNG PHÁP TIẾP CẬN

Bài nghiên cứu này sử dụng phương pháp nghiên cứu lý thuyết và phân tích thực tiễn để làm nổi bật tiềm năng của Tò he và đề xuất các giải pháp mang tính định hướng nhằm tích hợp hiệu quả nghệ thuật dân

gian này vào giáo dục mầm non hiện đại.

Phương pháp Phân tích - tổng hợp tài liệu: Nghiên cứu đã tiến hành phân tích các khái niệm về Tò he (nguồn gốc, đặc điểm, nguyên liệu), quan điểm giáo dục hiện đại và vai trò của việc tích hợp văn hóa truyền thống và chi tiết hóa các giá trị giáo dục cụ thể của Tò he (thẩm mỹ, sáng tạo, vận động tinh, văn hóa - lịch sử, giao tiếp). Các tài liệu tham khảo được liệt kê (ví dụ: Chương trình giáo dục mầm non, các nghiên cứu về hoạt động trải nghiệm, giáo dục thẩm mỹ) cũng xác nhận phương pháp này.

Phương pháp Khảo sát thực tiễn: Nghiên cứu đã phản ánh thực tiễn khai thác Tò he trong giáo dục mầm non tại một số thành phố lớn (như Hà Nội, Đà Nẵng, TP. Hồ Chí Minh). Việc này bao gồm mô tả các hoạt động đã được triển khai (tổ chức ngày hội, giao lưu với nghệ nhân, sử dụng tò he làm học liệu trực quan). Mục đích là để chỉ ra những hạn chế hiện tại (hoạt động tự phát, thiếu hệ thống), làm cơ sở cho việc đề xuất định hướng tiếp theo.

3. NỘI DUNG

3.1. Khái quát về nghệ thuật Tò he

Tò he là một loại hình nghệ thuật dân gian truyền thống của Việt Nam, hình thành từ thế kỷ XVII và phát triển mạnh tại các vùng đồng bằng Bắc Bộ. Tò he được cho là có nguồn gốc từ làng nghề truyền thống Xuân La (xã Phương Dục, huyện Phú Xuyên, Hà Nội), nơi các nghệ nhân dân gian đã lưu giữ và phát triển kỹ thuật tạo hình từ bột nếp thành các sản phẩm thủ công sống động và giàu tính biểu tượng.

Nguyên liệu chính để làm tò he là bột gạo nếp dẻo được nhào nặn với màu thực phẩm an toàn, có thể ăn được. Dưới bàn tay khéo léo của nghệ nhân, những khối bột vô tri trở thành các hình tượng sinh động như Thánh Gióng, chú Tễu, rồng phượng, công chúa, con vật, hoa quả... Tò he không chỉ đơn thuần là đồ chơi dân gian cho trẻ em mà còn thể hiện trình độ cảm thụ nghệ thuật, tư duy thẩm mỹ và kỹ năng tạo hình mang đậm bản sắc văn hóa Việt.

Với những đặc điểm dễ tiếp cận, hình thức bắt mắt và nội dung gần gũi, tò he có khả năng gợi mở trí tưởng tượng, kích thích tư duy hình ảnh, đồng thời truyền tải những thông điệp văn hóa dân tộc một cách tự nhiên. Giá trị nghệ thuật của tò he không chỉ nằm ở sản phẩm cuối cùng mà còn ở quá trình tạo tác - nơi thể hiện sự phối hợp giữa tư duy, cảm xúc và kỹ năng vận động tinh. Những yếu tố này hoàn toàn phù hợp với định hướng giáo dục hiện đại, đặc biệt là trong giáo dục thẩm mỹ và phát triển năng lực sáng tạo cho trẻ ở độ tuổi mầm non.

Trong xu hướng đổi mới giáo dục hiện nay, việc đưa

nghệ thuật tò he vào môi trường học đường - với tư cách là một phương tiện giáo dục và chất liệu nghệ thuật - đang mở ra nhiều tiềm năng cả trong lĩnh vực giáo dục nghệ thuật, giáo dục văn hóa và giáo dục kỹ năng sống cho trẻ em.

3.2. Quan điểm giáo dục hiện đại và tích hợp văn hóa truyền thống

Giáo dục hiện đại định hướng phát triển toàn diện nhân cách, lấy người học làm trung tâm, nhấn mạnh đến vai trò của trải nghiệm, sáng tạo và năng lực thích ứng trong xã hội thay đổi nhanh chóng. Trong đó, việc tích hợp các yếu tố văn hóa truyền thống vào chương trình giáo dục góp phần nuôi dưỡng bản sắc dân tộc, tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển đạo đức, thẩm mỹ và tinh thần của người học.

Ở bậc học mầm non, việc đưa các giá trị văn hóa dân gian vào hoạt động giáo dục - thông qua trò chơi, nghệ thuật, lễ hội hay hình thức tạo hình - không chỉ giúp trẻ phát triển cảm xúc thẩm mỹ, năng lực sáng tạo mà còn hình thành những hiểu biết ban đầu về truyền thống dân tộc. Đây chính là sự hội tụ giữa giáo dục hiện đại và gìn giữ di sản, hướng tới một nền giáo dục bền vững, giàu bản sắc và nhân văn.

3.3. Giá trị giáo dục của Tò he trong bối cảnh hiện đại

3.3.1. Giá trị thẩm mỹ

Tò he là sự kết tinh hài hòa của nhiều yếu tố thẩm mỹ đặc trưng, tạo nên sức hấp dẫn đặc biệt đối với trẻ em và mọi người. Trước hết, giá trị này thể hiện qua màu sắc tươi sáng và hình khối sinh động. Các sản phẩm Tò he được tạo tác từ bột gạo nếp dẻo với màu thực phẩm an toàn, có khả năng gợi mở trí tưởng tượng và kích thích tư duy hình ảnh.

Nghệ thuật Tò he mang tính biểu tượng cao, phản ánh thế giới quan dân gian thông qua hình tượng nhân vật cổ tích (như Thánh Gióng, chú Tễu), con vật quen thuộc, hoặc các hình ảnh văn hóa dân tộc. Sự khéo léo của nghệ nhân đã biến những khối bột vô tri thành các hình tượng sống động, thể hiện trình độ cảm thụ nghệ thuật và tư duy thẩm mỹ mang đậm bản sắc văn hóa Việt.

Hơn nữa, quá trình tạo hình Tò he là một hoạt động sáng tạo mà ở đó, người thực hiện không chỉ cần kỹ năng thủ công mà còn đòi hỏi óc quan sát, khả năng phối hợp màu sắc và bố cục. Qua đó, Tò he giúp trẻ hình thành cảm nhận về cái đẹp, phát triển khả năng thể hiện cá nhân thông qua hình thức tạo hình. Những yếu tố này hoàn toàn phù hợp với mục tiêu của giáo dục thẩm mỹ trong trường mầm non

3.3.2. Giá trị sáng tạo và vận động tinh

Tò he là loại hình nghệ thuật giàu tiềm năng kích thích óc sáng tạo ở trẻ thông qua việc tưởng tượng và thể hiện các hình tượng đa dạng từ bột gạo. Trẻ có

cơ hội tự do lựa chọn chủ đề, màu sắc, hình khối, qua đó hình thành tư duy sáng tạo và khả năng biểu đạt cá nhân.

Quá trình nặn tò he đòi hỏi sự phối hợp linh hoạt giữa mắt, tay và não bộ, giúp rèn luyện kỹ năng vận động tinh - một yếu tố quan trọng trong giai đoạn phát triển đầu đời. Từ việc nắn, bóp, vẽ, gắn chi tiết nhỏ, trẻ dần kiểm soát lực tay, nâng cao sự khéo léo và tăng khả năng tập trung. Nhờ đó, nghệ thuật tò he không chỉ là một hình thức thể hiện thẩm mỹ mà còn là phương tiện hiệu quả phát triển kỹ năng vận động tinh và tư duy sáng tạo cho trẻ mầm non.

3.3.3. Giá trị văn hóa - lịch sử

Tò he là biểu trưng sinh động của văn hóa dân gian Việt Nam, kết tinh từ đời sống lao động và tâm hồn người dân qua nhiều thế hệ. Mỗi sản phẩm tò he không chỉ thể hiện sự khéo léo mà còn phản ánh những giá trị văn hóa, lịch sử truyền thống thông qua hình tượng nhân vật cổ tích, linh vật dân gian, và các biểu tượng văn hóa dân tộc.

Tò he chứa đựng ý nghĩa văn hóa, lịch sử sâu sắc thông qua các hình tượng được tạo tác. Mỗi sản phẩm Tò he đều phản ánh những giá trị văn hóa, lịch sử truyền thống qua việc khắc họa các nhân vật cổ tích (như Thánh Gióng, chú Tễu), linh vật dân gian, và các biểu tượng văn hóa dân tộc quen thuộc. Chính nội dung này đã giúp Tò he mang trong mình bản sắc văn hóa Việt rõ rệt.

Việc đưa Tò he vào môi trường giáo dục, đặc biệt là ở bậc mầm non, là một phương pháp hiệu quả để giúp trẻ tiếp cận một cách tự nhiên với di sản văn hóa dân tộc. Thông qua việc tương tác và trải nghiệm với Tò he, trẻ không chỉ phát triển về mặt thẩm mỹ mà còn nuôi dưỡng tinh thần tự hào và ý thức gìn giữ bản sắc văn hóa Việt ngay từ những năm đầu đời. Bằng cách này, nghệ thuật Tò he đóng vai trò như một cầu nối giữa truyền thống và giáo dục hiện đại, góp phần hình thành nhân cách và nuôi dưỡng tinh thần dân tộc cho trẻ. Đây là sự hội tụ quan trọng giữa mục tiêu phát triển toàn diện của giáo dục hiện đại và nhiệm vụ gìn giữ di sản văn hóa.

3.3.4. Giá trị giao tiếp và hợp tác

Quá trình tạo hình tò he không chỉ đòi hỏi sự sáng tạo cá nhân mà còn khuyến khích trẻ tương tác, trao đổi ý tưởng và phối hợp với bạn bè, giáo viên hoặc nghệ nhân. Thông qua hoạt động nhóm, trẻ học cách lắng nghe, chia sẻ, tôn trọng ý kiến người khác và cùng nhau hoàn thiện sản phẩm chung. Cụ thể, việc tổ chức nặn tò he theo nhóm nhỏ hoặc các hoạt động trải nghiệm trong môi trường giáo dục (như “Ngày hội Tò he” hoặc các buổi làm tò he cùng nghệ nhân) góp phần: Rèn luyện kỹ năng giao tiếp: Trẻ học cách lắng nghe

ý kiến của người khác, chia sẻ vật liệu và ý tưởng, và tôn trọng sự khác biệt trong tư duy sáng tạo của bạn bè. Điều này đặc biệt quan trọng trong việc phát triển khả năng trình bày ý tưởng của trẻ.

Nâng cao tinh thần hợp tác: Khi cùng nhau nặn một sản phẩm chung, trẻ buộc phải phối hợp các thao tác giữa mắt, tay và não bộ với nhau, đồng thời cùng nhau hoàn thiện sản phẩm chung, từ đó rèn luyện kỹ năng hợp tác - một trong những năng lực thiết yếu trong giáo dục hiện đại và phát triển toàn diện nhân cách trẻ.

Hình thành sự gắn kết với cộng đồng: Các hoạt động giao lưu với cộng đồng, chẳng hạn như mời nghệ nhân dân gian đến trình diễn, giúp trẻ hình thành sự gắn kết với cộng đồng và nuôi dưỡng niềm tự hào văn hóa dân tộc.

Thông qua Tò he, trẻ không chỉ phát triển khả năng sáng tạo cá nhân mà còn học được cách làm việc tập thể, hiểu được giá trị của sự đồng thuận và chia sẻ, từ đó đóng góp vào sự phát triển toàn diện nhân cách của trẻ mầm non.

3.4. Thực tiễn khai thác Tò he trong giáo dục mầm non

Trong những năm gần đây, một số cơ sở giáo dục mầm non tại các đô thị lớn như Hà Nội, Đà Nẵng, TP. Hồ Chí Minh đã bước đầu triển khai các hoạt động trải nghiệm với nghệ thuật tò he trong các sự kiện giáo dục như “Ngày hội văn hóa dân gian”, “Tuần lễ nghệ thuật dân tộc” hoặc tích hợp vào các chủ đề học tập như “Quê hương - Đất nước - Bác Hồ”, “Nghề nghiệp”, “Thế giới cổ tích”. Những hoạt động này thường được tổ chức dưới hình thức tham quan, giao lưu với nghệ nhân dân gian hoặc hướng dẫn trẻ nặn tò he bằng đất nặn thay thế.

Giáo viên cũng từng bước sử dụng tò he như một học liệu trực quan trong hoạt động kể chuyện, khám phá xã hội và dạy tạo hình. Trong một số lớp học, tò he được dùng làm mẫu vật để trẻ quan sát, nhận biết đặc điểm hình khối, màu sắc; hoặc được dùng như sản phẩm minh họa cho các câu chuyện dân gian, giúp trẻ tiếp cận nội dung văn hóa truyền thống một cách sinh động và dễ hiểu. Một số trường còn tổ chức thi nặn tò he theo nhóm nhỏ, giúp trẻ rèn luyện kỹ năng hợp tác, sáng tạo và phát triển khả năng trình bày ý tưởng.

Tuy nhiên, thực tế cho thấy việc khai thác tò he trong giáo dục mầm non hiện vẫn mang tính tự phát, rời rạc và chưa có tính hệ thống. Hoạt động chủ yếu diễn ra ở các trường có điều kiện thuận lợi về cơ sở vật chất hoặc kết nối được với nghệ nhân dân gian. Bên cạnh đó, nhiều giáo viên mầm non còn hạn chế trong việc hiểu biết về giá trị văn hóa - giáo dục của tò he,

cũng như thiếu kỹ năng tổ chức các hoạt động tạo hình dân gian phù hợp với lứa tuổi trẻ.

Do đó, việc nghiên cứu, đề xuất các hình thức tích hợp nghệ thuật Tô he vào chương trình giáo dục mầm non một cách khoa học, linh hoạt và phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ là cần thiết. Đồng thời, cần tăng cường bồi dưỡng cho giáo viên về kỹ năng sư phạm liên quan đến nghệ thuật truyền thống, nhằm khai thác tối đa tiềm năng giáo dục mà nghệ thuật Tô he có thể mang lại trong bối cảnh giáo dục hiện đại.

3.5. Định hướng khai thác Tô he trong giáo dục hiện đại

3.5.1. Tích hợp trong chương trình giáo dục mầm non
Nghệ thuật Tô he có thể được tích hợp linh hoạt vào các lĩnh vực giáo dục trong chương trình mầm non như: phát triển thẩm mỹ (thông qua hoạt động nặn, tạo hình), phát triển ngôn ngữ (kể chuyện bằng hình nặn), phát triển nhận thức (tìm hiểu về màu sắc, hình khối, nghề truyền thống) và phát triển tình cảm - xã hội (hợp tác, chia sẻ trong hoạt động nhóm).

Thông qua cách tiếp cận tích hợp, Tô he không chỉ đóng vai trò là chất liệu nghệ thuật mà còn trở thành công cụ giáo dục đa chiều, góp phần bồi dưỡng năng lực sáng tạo, khả năng giao tiếp và tình yêu văn hóa dân tộc cho trẻ. Việc đưa Tô he vào chương trình cần được thiết kế phù hợp với độ tuổi, đảm bảo tính giáo dục, tính thẩm mỹ và an toàn cho trẻ khi tham gia trải nghiệm.

3.5.2. Xây dựng học liệu sáng tạo

Tô he, với chất liệu bột màu tự nhiên, hình thức sinh động và tính ứng dụng linh hoạt, là nguồn cảm hứng phong phú để xây dựng các học liệu sáng tạo phục vụ hoạt động giáo dục mầm non. Giáo viên có thể thiết kế thẻ học trực quan, mô hình kể chuyện, bảng chủ đề tương tác hoặc trò chơi học tập sử dụng hình nặn Tô he nhằm thu hút sự chú ý và khơi gợi hứng thú học tập ở trẻ.

Việc phát triển học liệu dựa trên nghệ thuật Tô he cần đảm bảo tính an toàn, tính thẩm mỹ và phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ. Đồng thời, học liệu cần mang giá trị văn hóa, góp phần hình thành tình yêu nghệ thuật dân gian và ý thức gìn giữ di sản truyền thống ngay từ tuổi mầm non.

3.5.3. Tổ chức hoạt động trải nghiệm - giao lưu

Việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm với nghệ thuật Tô he là cơ hội để trẻ mầm non tiếp cận trực tiếp với văn hóa truyền thống thông qua quan sát, tương tác và thực hành. Trẻ có thể tham gia các buổi làm Tô he cùng nghệ nhân, hoạt động “bé thử làm nghệ nhân”, hoặc hội thi nặn Tô he theo chủ đề, từ đó phát triển kỹ năng quan sát, tư duy tạo hình và vận động tinh.

Bên cạnh đó, các hoạt động giao lưu giữa nhà trường và cộng đồng - như mời nghệ nhân dân gian đến trình diễn hoặc tổ chức không gian “Ngày hội Tô he” - không chỉ làm phong phú môi trường giáo dục mà còn giúp trẻ hình thành sự gắn kết với cộng đồng, nuôi dưỡng niềm tự hào văn hóa dân tộc và phát triển năng lực giao tiếp, hợp tác trong quá trình tham gia hoạt động chung.

3.5.4. Bồi dưỡng năng lực cho giáo viên

Đề khai thác hiệu quả nghệ thuật Tô he trong giáo dục mầm non, việc bồi dưỡng năng lực chuyên môn cho giáo viên là yêu cầu thiết yếu. Giáo viên cần được trang bị kiến thức về giá trị văn hóa, thẩm mỹ và giáo dục của Tô he; đồng thời nắm vững kỹ thuật tạo hình cơ bản, cách tổ chức hoạt động trải nghiệm phù hợp với độ tuổi của trẻ.

Công tác bồi dưỡng nên được thực hiện thông qua các hình thức linh hoạt như: tập huấn chuyên đề, hội thảo chia sẻ kinh nghiệm, hợp tác với nghệ nhân dân gian và tham quan thực tế tại các làng nghề. Bên cạnh đó, cần khuyến khích giáo viên sáng tạo trong xây dựng học liệu, thiết kế hoạt động tích hợp và đánh giá sự phát triển thẩm mỹ, vận động tinh, tư duy sáng tạo của trẻ thông qua hoạt động với Tô he.

4. KẾT LUẬN

Nghệ thuật Tô he, với giá trị thẩm mỹ, sáng tạo và văn hóa sâu sắc, không chỉ là di sản dân gian mà còn là nguồn tư liệu giáo dục giàu tiềm năng trong bối cảnh đổi mới giáo dục mầm non. Việc đưa Tô he vào chương trình giáo dục không chỉ góp phần phát triển năng lực thẩm mỹ, tư duy sáng tạo và vận động tinh cho trẻ mà còn nuôi dưỡng tình yêu văn hóa truyền thống từ tuổi thơ.

Khai thác Tô he hiệu quả đòi hỏi sự tích hợp linh hoạt trong chương trình, xây dựng học liệu phù hợp, tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo và nâng cao năng lực cho đội ngũ giáo viên. Đây là hướng đi thiết thực nhằm gắn kết giáo dục hiện đại với di sản văn hóa dân tộc, tạo nền tảng bền vững cho sự phát triển toàn diện của trẻ mầm non.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Nguyễn Thị Thu Hằng. (2020).** Văn hóa dân gian trong giáo dục thẩm mỹ cho trẻ mầm non. **Tạp chí Giáo dục, số 489, tr. 32-34.**
- Nguyễn Thị Bích Hồng (2015).** Giáo dục tích hợp trong trường mầm non: Lý luận và thực tiễn. **TP.HCM: Nxb Đại học Sư phạm TP.HCM.**
- Nguyễn Văn Huyền (2016).** Giáo dục trẻ em trong xã hội truyền thống Việt Nam. **Nxb Hội Nhà văn.**
- Phạm Duy Đức (2017).** Giáo dục thẩm mỹ và phát triển nhân cách trẻ em qua nghệ thuật truyền thống. **Hà Nội: Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.**